

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ Η βιομηχανία μεταποίησης φρούτων

Του Δρος Θαν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου τεύχους 3)

Μέχρι το 1960, η παραγωγή ροδακίνων, βερυκόκκων και εσπεριδοειδών, αν και περιορισμένη, ήταν συγκεντρωμένη σε πολύ συγκεκριμένες περιοχές: στην κοιλάδα του Βερμίου στην Μακεδονία και στην βόρεια ακτή της Πελοποννήσου για τα ροδάκινα και τα βερύκοκκα¹⁰, στην Κρήτη (στην περιοχή της Κυδωνίας του νομού Χανίων), στην Χίο, στις παραθαλάσσιες ζώνες της Πελοποννήσου, καθώς και στις πεδιάδες της Άρτας και της Πρέβεζας για τα εσπεριδοειδή¹¹.

Στην αρχή της δεκαετίας του 60, πριν αρχίσει η ραγδαία ανάπτυξη της βιομηχανίας κονσερβών¹² και χυμών¹³ φρούτων, τα εργοστάσια μεταποίησης ήταν εγκατεστημένα στην νότια Χώρα, εκτός από την ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ, συνεταιριστικό εργοστάσιο της Θεσσαλονίκης, το οποίο αξιοποιούσε τις αδιάθετες ποσότητες από την παραγωγή της κοιλάδας του Βερμίου.

Καθώς η παραγωγή ροδακίνων και βερυκόκκων αυξάνεται, η κονσερβοποιία αρχίζει να αναπτύσσεται και νέα εργοστάσια ανοίγουν σε όλες τις περιοχές παραγωγής τους. Δύο περιοχές της Πελοποννήσου, η Αργολίδα και η Κορινθία, γίνονται τα κέντρα παραγωγής βερυκόκκων, ενώ η κοιλάδα του Βερμίου και γενικότερα η Κεντρική Μακεδονία αντιπροσωπεύει το κέντρο της καλλιέργειας ροδακίνων.

Κατά την περίοδο της μεγάλης αύξησης του αριθμού των εργοστασίων (1965-1980) μπορούμε να ξεχωρίσουμε τρεις ζώνες εγκατάστασής τους:

α) Την Νότια και Δυτική Ελλάδα, δηλαδή την Πελοπόννησο και τις περιοχές της Άρτας και της Πρέβεζας, που αποτελούν τις αρχικές ζώνες μεταποίησης φρούτων, όπου εγκαθίστανται εργοστάσια κυρίως για την παραγωγή χυμών εσπεριδοειδών, αλλά ταυτόχρονα επεξεργάζονται ροδάκινα και βερύκοκκα.

β) Την Κεντρική Μακεδονία, όπου παράγεται το μεγαλύτερο μέρος των κονσερβών ροδακίνων και βερυκόκκων, εισάγοντας τα τελευταία από την Πελοπόννησο, και

γ) Τον Νομό Λαρίσης, ο οποίος παρουσιάζει γεωγραφικό πλεονέκτημα λόγω της

θέσης του ανάμεσα στα δύο κέντρα παραγωγής των φρούτων, την Πελοπόννησο για τα βερύκοκκα και την Μακεδονία για τα ροδάκινα.

Πίνακας 2

Γεωγραφική κατανομή της μεταποιητικής ικανότητας ροδακίνων και βερυκόκκων (%)

	ΡΟΔΑΚΙΝΑ				ΒΕΡΥΚΟΚΚΑ			
	Κονσέρβες φρούτων		Πουρέ		Κονσέρβες φρούτων		Πουρέ	
	1988	1993	1988	1993	1988	1993	1988	1993
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	15	14	80	76	25	23	76	76
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	4	-			4	-		
ΒΟΙΩΤΙΑ			7	6			6	6
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	2	-			3		-	
ΛΑΡΙΣΑ	10	10	2	2	10	9	2	2
ΠΙΕΡΙΑ	5	5	1	1	4	4	1	1
ΗΜΑΘΙΑ	19	29	3	9	13	24	4	7
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	4	4	4	3	5	4	5	5
ΠΕΛΛΑ	38	38	3	3	38	35	3	3
ΦΛΩΡΙΝΑ	1	-						
ΣΕΡΡΕΣ	2	-			1	-		

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Μετά το 1980, η συγκέντρωση της βιομηχανίας οδήγησε στην μείωση και στην εξειδίκευση των περιοχών, που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Ο Πίνακας 2 μας δείχνει ότι η παραγωγή κονσερβών γίνεται στον Νομό Λαρίσης και στην Κεντρική Μακεδονία, καθώς και σε ένα Νομό της Νοτίου Ελλάδας, στον Νομό Αργολίδας. Τα ερ-

Ιωάννης Σ. ΒΑΒΟΥΡΑΣ

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Αθήναι, 1995

Αθ. Δ.ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητής Τμ. Αστ. και
Περιφ. Ανάπτ. Π.Π.Κ.Π.Ε.

**ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΑΘΗΝΑΙ, 1995

γοστάσια της Αργολίδας είναι, επίσης, εξειδικευμένα στην παραγωγή πουρέ και πούλπας φρούτων. Η μεταποιητική δυνατότητα των εργοστασίων των άλλων Νομών είναι συγκριτικά πολύ περιορισμένη, ενώ πουρέ και πούλπα φρούτων παράγεται και στην Βοιωτία.

Πίνακας 3

Γεωγραφική κατανομή της μεταποιητικής ικανότητας των εργοστασίων χυμών εσπεριδοειδών (%)

	1988	1993
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	35	44
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	11	8
ΑΧΑΙΑ	7	5
ΗΛΕΙΑ	1	-
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	10	11
ΛΑΚΩΝΙΑ	10	11
ΠΡΕΒΕΖΑ	2	2
ΑΡΤΑ	20	11
ΛΑΡΙΣΑ	1	1
ΧΙΟΣ	1	1
ΧΑΝΙΑ	2	3
ΑΙΤ/ΝΙΑ	-	2
ΠΕΛΛΑ	-	1

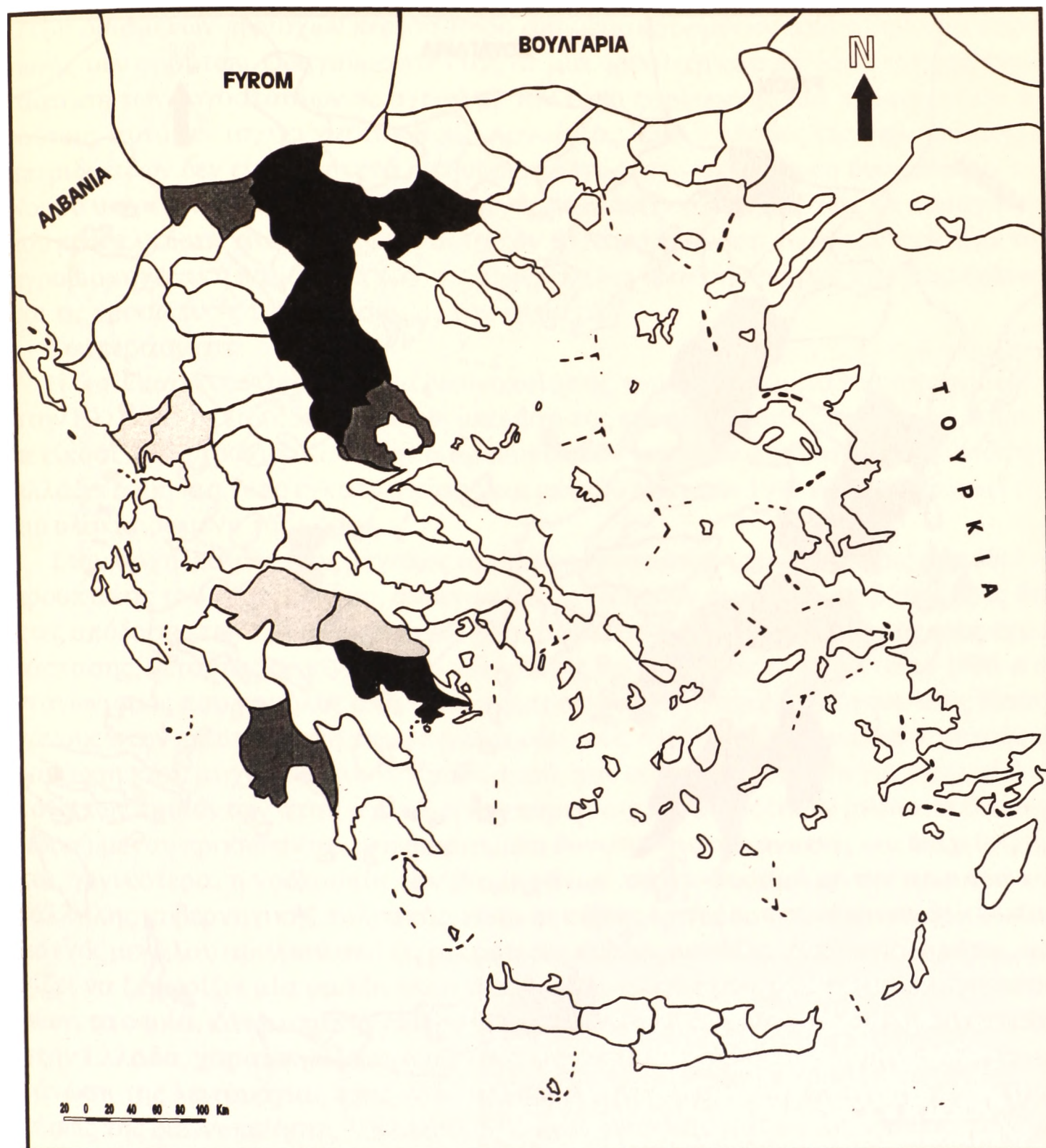
Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Το σύνολο σχεδόν της παραγωγής χυμών εσπεριδοειδών πραγματοποιείται στους ίδιους αρχικούς Νομούς (Πίνακας 3).

Οι Πίνακες 2 και 3 μας δείχνουν επίσης την πρόσφατη εξέλιξη της γεωγραφικής κατανομής της μεταποιητικής ικανότητας των εργοστασίων. Ο αριθμός των παραγωγικών περιοχών των κονσερβών φρούτων, του πιο διεθνοποιημένου και πιο συγκεντρωμένου κλάδου, συνεχίζει να μειώνεται. Παρακολουθούμε μία κίνηση συγκεντρώσεως της παραγωγής γύρω από τον κάθετο άξονα που ενώνει την κοιλάδα του Βερμίου με την Αργολίδα (Χάρτης 1α). Πρέπει δε να σημειώσουμε, ότι το 75% της παραγωγικής ικανότητας των κονσερβοποιείων είναι εγκατεστημένο μέσα στις ροδακινοπαραγωγικές περιφέρειες.

Η γεωγραφική κατανομή της βιομηχανίας παραγωγής πουρέ και πούλπας φρούτων, κλάδου λιγότερο διεθνοποιημένου και λιγότερο σημαντικού από τα κονσερβοποιεία, μετά την μείωση που παρουσίασε κατά την δεκαετία του 1980 δεν έχει αλλάξει. Τέλος, σε ό,τι αφορά τη χυμοποίηση των εσπεριδοειδών, παρουσιάζεται μια σημαντική διαφοροποίηση. Από το ένα μέρος αυξήθηκε η σχετική σπουδαιότητα του Νομού Αργολίδας και από το άλλο δημιουργήθηκαν νέα εργοστάσια σε δύο νέες περιφέρειες, εκ των οποίων η μία βρίσκεται μακριά από την ζώνη παραγωγής των εσπεριδοειδών. Όμως, όπως έχουμε ήδη σημειώσει, αυτό εξηγείται από τον προσανατολι-

Χάρτης 1α:
Η Ελληνική κονσερβοποιία φρούτων (1993)

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

Ζώνη της κύριας ανάπτυξης του κλάδου (Εργοστάσια σε λειτουργία)	Ζώνη κύριας ανάπτυξης του κλάδου (Εργοστάσια εκτός δραστηριότητας)
Ζώνη αρχικής εγκατάστασης (Εργοστάσια σε λειτουργία)	Ζώνη αρχικής εγκατάστασης (Εργοστάσια εκτός δραστηριότητας)

Χάρτης 1B:
Η Ελληνική χυμοποίηση εσπεριδοειδών (1993)

σμό της παραγωγής ορισμένων εργοστασίων προς την εσωτερική αγορά (Χάρτης 1β).

Καθώς ένας τομέας διεθνοποιείται και αρχίζει να αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνισμό, η συγκέντρωση που δημιουργείται οδηγεί στην περιθωριοποίηση ή εγκατάλειψη ορισμένων περιοχών περισσότερο απομακρυσμένων από τα κέντρα παραγωγής των φρούτων. Οδηγούμαστε έτσι, σε μία ορθολογικότερη, πλησιέστερη εγκατάσταση των εργοστασίων σε σχέση με τον τόπο παραγωγής των πρώτων υλών. Εν τούτοις, αυτό δεν ισχύει για τον Νομό Αργολίδας. Ενώ ο κλάδος της χυμοποίησης εσπεριδοειδών δεν είναι αρκετά διεθνοποιημένος, η μεταποιητική δυνατότητα του Νομού υπερέχει κατά πολύ της παραγωγής μεταποιησίμων φρούτων. Οι παράγοντες που προσελκύουν τους επενδυτές σε αυτόν το Νομό φαίνεται να έχουν σχέση με την αγροβιομηχανική παράδοσή του, τις παράλληλες δραστηριότητες των βιομηχάνων και τις προσωπικές τους σχέσεις με την περιοχή.

Συμπεράσματα

Η διαδικασία ανάπτυξης και διεθνοποίησης του κλάδου μεταποίησης φρούτων στην Ελλάδα και ειδικότερα η διεθνοποίηση της κονσερβοποιίας ροδακίνων διήρκεσε είκοσι πέντε χρόνια. Κατά την διάρκεια αυτών των ετών ο βιομηχανικός ιστός της αλλάζει δομή και τόπο εγκατάστασης και μεταξύ των ετών 1990 και 1992 παίρνει την πιο ολοκληρωμένη της μορφή.

Στην αρχή υπήρξε ένας μεγάλος αριθμός εργοστασίων, που, λόγω της αισιόδοξης προοπτικής του νέου κλάδου, άνοιγαν χωρίς να έχουν αναλύσει σε βάθος τους δείκτες απόδοσης των επενδύσεων και, γενικά, τα σχέδια της βιομηχανικής τους εγκατάστασης, θέτοντας σε κίνδυνο το μέλλον της προσπάθειάς τους. Μετά το 1980, ο ανταγωνισμός που προήλθε από το άνοιγμα στην διεθνή αγορά οδήγησε τους βιομηχάνους στην επανεξέταση των επενδυτικών τους σχεδίων. Η αδυναμία συνεχούς ανανέωσης του μηχανολογικού εξοπλισμού, που είναι απαραίτητη για την καλή εικόνα των προϊόντων στην αγορά, η ανεπάρκεια χρηματοδοτικών μέσων, η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού, η περιορισμένη δυνατότητα οργάνωσης και διαχείρισης και, γενικότερα, η νοοτροπία των βιομηχάνων, σε συνδυασμό με την απουσία κατάλληλης κυβερνητικής πολιτικής, είναι οι κύριες αιτίες που συνέτειναν στο κλείσιμο ενός μεγάλου αριθμού από τις μικρότερες κυρίως μονάδες. Από το άλλο μέρος, αρχίζει να ξεχωρίζει μία ομάδα νέων ή παλαιών, αλλά εκσυγχρονισμένων, εργοστασίων, τα οποία, κάτω από την επίδραση των ξένων εταιρειών που είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα, χαρακτηρίζονται από μια ανταγωνιστική θεώρηση και καλύτερη οργάνωση της λειτουργίας τους και ανταποκρίνονται με σχετική επιτυχία στις απαιτήσεις της διεθνοποίησης¹⁴. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι η εξυγίανση του κλάδου ακολουθεί τον ρυθμό διεθνοποίησης του. Παράλληλα, παρακολουθούμε και την γεωγραφική συγκέντρωση των εργοστασίων στα κέντρα παραγωγής των πρώτων υλών.

Φαίνεται, λοιπόν, να υπάρχει μια σχέση, περισσότερο ή λιγότερο στενή, ανάμεσα στον βαθμό διεθνοποίησης του βιομηχανικού κλάδου, στον αριθμό των παραγωγικών μονάδων και στον τόπο εγκατάστασή τους. Αν και ο υπό εξέταση κλάδος χαρακτηρίζεται από τον προσανατολισμό του στην διεθνή αγορά, εντούτοις, οι διάφορες επιμέρους δραστηριότητές του παρουσιάζουν σημαντική διαφοροποίηση, ανάλογα με τον τύπο των προϊόντων καθώς και το συγκεκριμένο επίπεδο διεθνοποίησής τους. Υπάρχει μία εμφανής διαφοροποίηση τόσο στην συγκέντρωση της μεταποιητικής ι-

κανότητας, όσο και στις στρατηγικές γενικά, αλλά και ειδικότερα, στις περιφερειακές και χωροταξικές πολιτικές των υπευθύνων των επιχειρήσεων.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το άρθρο αυτό αποτελεί μέρος ανακοίνωσης, που έγινε στο Διεθνές Συνέδριο *Sécurité alimentaire à court et long termes*, που πραγματοποιήθηκε στην Gordoba Ισπανίας το 1994 μ.Χ.

2. Συγκέντρωση: Η πράξη του να συναθροίζονται ή ενώνονται σε ένα κέντρο, σημείο, χώρο διασκορπισμένα στοιχεία με αποτέλεσμα να του προσδίδουν μεγαλύτερη δύναμη. Οικονομική συγκέντρωση (με την στενή έννοια του όρου): η τάση μεγένθυσης των επιχειρήσεων είτε δια της εξάλλειψης, μέσα από τον ανταγωνισμό, των άλλων (μικρότερων κυρίως) επιχειρήσεων, είτε δια της επέκτασης σε νέους τομείς δραστηριοτήτων και σε νέες αγορές βλ. «Lexique d'économie», éd. DALLOZ, 4e édition, Paris, 1992, σελ. 146-147.

3. L. MALASSIS: Préface de la thèse de Vassilios BONTOSOGLOU, Evolution de la filière «pêches» en Grèce et processus d'internationalisation, Thèse I.A.M., Montpellier 1987.

4. Βλ. M. BICHERON: «Développement international des entreprises agro-alimentaires, et particulièrement des P.M.I., par des systèmes contractuels impliquant un transfert de technologie et de savoir-faire», éd. Institut de Recherche de l'Entreprise, «Document N° 1» novembre 1979, και J.L. RASTOIN: «Stratégies Agro-alimentaires», dans «Economie et Sociologie Rurales» sér. Notes et Documents, N° 87, Montpellier,

**ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ**

Πνευματικό Συμπόσιο

**Η ΕΥΘΥΝΗ
ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:
ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ**

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

- Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
- Χρήστος Γιανναράς, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
- Φώτης Κουβέλης, πρώην Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, πρώην Υπουργός
- Διονύσιος Κ. Μαγκλιβέρας, Καθηγητής
- Συντονιστής: Γεώργιος Μποζώνης, Καθηγητής
- Πρόλογος: Βλάσσης Σωκρατείδης, Πρόεδρος ΕΔΙΠΤ

Αθήναι, Φεβρουάριος 1994

**ΣΤΕΛΕΧΗ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ**

Who is Who
των Ανθρώπων
που
διοικούν
το Ελληνικό
Δημόσιο

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, Ο.Ε.

ΑΘΗΝΑΙ, 1996

1989.

5. Βλ. L. MALASSIS: «Economie Agro-Alimentaire», éd. Cujas. Paris 1973, σελ. 153.

6. Υπάρχει σχετική Οδηγία της ΕΟΚ, όπου καθορίζεται για την Ελλάδα μέγιστη μεταποιητική ικανότητα.

7. Στον αριθμό αυτό δεν περιλαμβάνονται εργοστάσια που δεν λειτούργησαν κατά την τελευταία τριετία.

8. A. PAPAGEORGIOU: L'industrie des conserves et jus de fruits en Grèce. Son rôle dans l'évolution du monde rural. Thèse de Doctorat, Université Paul Valéry - Montpellier III, avril 1992.

9. Βλ. James A. AUSTIN: «La localisation de l'usine», in «L'Analyse des projets agro-industriels» éd. Economica, Paris, 1981, σελ. 138-143.

10. Βλ. Π. ΣΩΤΗΡΙΟΥ: «Η εισαγωγή νέων ποικιλιών καρποφόρων δένδρων», «Δελτίον» της Αγροτικής Τραπέζης της Ελλάδος, Νο 90, Αθήναι, Μάιος-Ιούνιος 1956, σ. 11.

11. Βλ. Σ. ΚΑΛΟΓΕΡΕΑΣ: «Τα εσπεριδοειδή και τα προϊόντα τους», «Αγροτικό Δελτίον» Τόμος 3. Έκδ. Υπουργείο Γεωργίας, Αθήναι 1938, σ. 92.

12. Βλ. Ιωάννου ΒΑΓΙΑΝΟΥ και Αντωνίου ΚΟΓΧΥΛΑΚΗ: «Αι βιομηχανίαι συντηρήσεως οπώρων και λαχανικών (Κονσερβοποιεία) της Ελλάδας, μετά την σύνδεσίν της με την Ευρωπαϊκήν Οικονομικήν Κοινότητα». Έκδ. Υπουργείου Βιομηχανίας, Αθήναι 1964.

13. Βλ. Δ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: «Η βιομηχανία των χυμών φρούτων», Αθήναι 1960.

14. Από διάφορους μελετητές και υπευθύνους εργοστασίων έχουν κατά καιρούς επισημανθεί διάφορα προβλήματα, που μειώνουν την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στην παγκόσμια αγορά. Δεν πρέπει, όμως, να παραβλέψουμε, ότι υπάρχει μια σαφής διαφοροποίηση της νοοτροπίας των διευθυνόντων των μεγαλύτερων κυρίως βιομηχανιών, που παρακολουθούν τις εξελίξεις της διεθνούς αγοράς, προσαρμόζονται σε αυτές και παρουσιάζουν προϊόντα που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της ζήτησης.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ Κ.Π.Ε.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΗΜΕΡΙΔΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ

Γεώργιος ΡΩΜΑΙΟΣ
Νικόλαος ΚΟΝΣΟΛΑΣ
Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Πάυλος ΛΟΥΚΑΚΗΣ
Αθανάσιος
ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ηλίας ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ιωάννης ΨΑΧΑΡΗΣ

ΑΘΗΝΑ, 1995